

Barbara Żechowska

Od Redaktora

Chowanna 2, 5-7

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2000	R. XLIV (LV)	T. 2 (15)	s. 5—7
------------	--	---------------	-----------------	--------------	--------

Od Redaktora

Kolejny tom „Chowanny” poświęcony jest problematyce pedeutologicznej, która ze swej natury musi być uwikłana w szersze konteksty nie tylko ogólnopedagogiczne, ale również — i to w znacznym stopniu — w konteksty społeczno-kulturowe, polityczne, ekonomiczne i cywilizacyjne. Nauczyciel funkcjonujący w tych różnych kontekstach, a często na ich pograniczach czy splotach, staje lub jest stawiany wobec rozmaitych wyzwań, zadań, oczekiwań płynących z rzeczywistości społecznej — w tym edukacyjnej — pełnej napięć, dysonansów, nadziei i obaw, szans i zagrożeń.

Jakie szanse i zagrożenia zrodziły się z przemian edukacyjnych zaistniałych w kończącym się już dziesięcioleciu potransformacyjnym? Jak reaguje (aspekt empiryczny) lub jak może reagować (aspekt refleksyjny) na nie nauczyciel? Oto pytania, wokół których oscyluje tematyka podjętych przez Autorów rozważań, a które wyznaczają główną ideę niniejszego tomu — nauczyciel wobec szans i zagrożeń współczesnych przemian edukacyjnych.

Z pytaniem pierwszym wyraźnie koresponduje artykuł Barbary Żechowskiej *O wartościowaniu pracy nauczyciela w warunkach współczesnych przemian edukacyjnych*. W przedstawiony analityczno-syntetyczny obraz dokonanych i dalej dokonujących się przemian edukacyjnych Autorka „wpisuje” nauczyciela. Wskazuje, że jego pracę można spostrzegać i wartościować inaczej, wydobywając z procesu ewaluacyjnego jawne i ukryte szanse oraz zagrożenia dla nauczyciela.

Wątek wydobywania „z ukrycia” zagrożeń czy szans przewija się w refleksjach Henryki Kwiatkowskiej *Czy edukacja, jaką nauczyciel zdobywa, może być zagrożeniem dla zawodowego funkcjonowania?* Zagrożenia dla nauczyciela — wykazuje Autorka — „czają się” w grupie czynników pozornie

od zagrożeń wolnych, choćby takich jak: autorytet nauczyciela, rzekoma jednoznaczność i nieproblematiczność rzeczywistości edukacyjnej, afirmowana racjonalność poznania i działania, idealizacja roli zawodowej nauczyciela. Autorka wykrywa i opisuje „świadomościowe” mechanizmy, które mogą prowadzić do zagrożeń w zawodowym funkcjonowaniu nauczyciela.

Obserwacja rzeczywistości edukacyjnej i refleksja nad nią przekonują, że nauczycielska świadomość własnych szans i zagrożeń płynących z dzisiejszych przemian edukacyjnych — zdobyta czy to dzięki własnemu doświadczeniu, czy też za „pośrednictwem” teorii — skutkuje jakimiś reakcjami na nie. Najwyraźniejsze reakcje są związane z wdrażaniem aktualnej reformy edukacyjnej. Ten problem jest rozważany w trzech artykułach.

Dorota Ekiert-Grabowska w pierwszej części artykułu *Nauczyciel w sytuacji zmiany edukacyjnej — nadzieje i obawy* omawia teoretyczne modele zmiany oraz strategie ich wdrażania, uwrażliwiając odbiorcę na ich praktyczne implikacje w sytuacji reformy szkolnej. W części drugiej rozpatruje i ocenia szanse powodzenia aktualnej reformy, jak również obnaża możliwe (potencjalne) źródła i przyczyny oporu nauczycieli wobec zmian edukacyjnych z perspektywy teorii zmiany, z punktu widzenia wdrażania reformy oraz w świetle faktów empirycznych.

Wątek obnażania potencjalnych teoretycznych zagrożeń aktywności zawodowej nauczyciela, wypływających z reformy, pojawia się w rozważaniach Saby Koczón-Zurek *Reforma edukacyjna — szansą czy zagrożeniem dla aktywności zawodowej nauczyciela?* Szanse rozwoju zawodowego Autorka dostrzega nie w zewnętrznych naciskach reformy, które mogą budzić opór, lecz w czynnikach „wewnętrznie motywujących” nauczyciela.

Kwestię oporu nauczycieli wobec wprowadzanej reformy podejmuje również Ewa Szadzińska w artykule *Obszary oporu czynnych nauczycieli wobec reformy edukacyjnej*. Autorka ustala na podstawie własnych badań empirycznych dwa podstawowe obszary nauczycielskiego oporu, tj. obszar motywacji i obszar kompetencji zawodowych oraz wydobywa czynniki, które mogą pobudzać lub hamować zmiany wprowadzane przez reformę.

W kontekst społeczno-kulturowy wpisują się trzy kolejne artykuły, w których Autorzy podejmują wątki edukacyjne pochodne wyraźnie od przemian makrokulturowych, stwarzających nauczycielowi jakieś nowe szanse, ale i zagrożenia.

I tak, Jerzy Nikitorowicz w tekście *Tolerancja jako wartość w pracy nauczyciela w społeczeństwie wielokulturowym*, wskazując na nieuchronność procesów tworzenia się społeczeństw wielokulturowych, dowodzi, że zjawisko wielokulturowości otwiera przed nauczycielem nowy obszar edukacji wielokulturowej, zorientowanej na tolerancję, respektującej wartości ogólnoludzkie i ponadczasowe. Może też ona stanowić zagrożenie, gdy sam nauczyciel nie będzie chciał i umiał działać w społeczeństwie wielokulturowym.

Ewa Syrek z kolei w artykule *Upodmiotowienie społeczne nauczyciela w działaniach na rzecz promocji zdrowia* uwypukla rangę nowego obszaru — edukacji zdrowotnej, która również tworzy współczesnemu nauczycielowi nową szansę partycypacji w światowych, europejskich i polskich działaniach prozdrowotnych. Szansę tę może umocnić i podbudować edukacja nauczycielska zorientowana na upodmiotowienie społeczne nauczyciela, który zdobywszy nowe kompetencje, będzie umiał działać na rzecz promocji zdrowia.

Wreszcie Beata Pituła, pytając *Czy mity o nauczycielu mogą być zagrożeniem dla jego wizerunku?*, zastanawia się, dlaczego mimo postępu naukowego i cywilizacyjnego sięgamy po mity, i poszukuje odpowiedzi w różnorodnych funkcjach, jakie mit spełnia w kulturze i edukacji. Analizując popularne mity o nauczycielu, Autorka wskazuje na relacje zachodzące między mitami a generowanymi przez nie wizerunkami nauczyciela idealnego. Wnioskuje, że mity idealnego nauczyciela mogą stanowić źródło frustracji dla nauczyciela realnego i tym samym mogą stwarzać dla niego pewne zagrożenie.

Z treści prezentowanych artykułów, zróżnicowanych, co prawda, tematycznie, dadzą się jednak odczytać dwa wspólne przesłania dla nauczycieli praktyków. Pierwsze, że warto i można wykorzystać szanse, które stwarzają przemiany edukacyjne, a leży to w mocy każdego nauczyciela, chętnego do aktywnego kreowania własnego rozwoju i rzeczywistości edukacyjnej. I przesłanie drugie: zagrożenia trzeba i można identyfikować, uświadamiać je sobie po to, by się im nie poddawać biernie, lecz współuczestniczyć w ich przewyciężaniu.

Takie pedeutologiczne przesłania, podobnie jak treści zamieszczonych recenzji prac pedeutologicznych, uwypuklają sygnalizowaną wyżej główną ideę niniejszego tomu — nauczyciel wobec szans i zagrożeń współczesnych przemian edukacyjnych, której sens ma wymiar humanistyczny.

Barbara Żechowska